

Práce a odpočinek

Boží výzva pracovat se vztahuje i na odpočinek. Jak vyplývá z příběhu o stvoření, „střídání práce a odpočinku, vbudované do lidské přirozenosti, bylo chtěno samotným Bohem“.

10.10.2018

„Člověk je povinen napodobovat Boha jak v práci, tak v odpočinku, protože sám Bůh mu chtěl představit svou tvůrčí činnost v podobě práce a odpočinku.“[1]

Výše zmíněná slova Jana Pavla II. odkazují na vyprávění o stvoření světa, na první „evangelium práce“. [2] Poté co svatopisec vypráví o tom, jak Bůh v šesti dnech stvořil nebe, zemi a vše, co je na ní, zakončuje své vyprávění slovy: „Tak byla dokončena nebesa i země se všemi svými zástupy. Sedmého dne dokončil Bůh své dílo, které konal; sedmého dne přestal konat veškeré své dílo. A Bůh požehnal a posvětil sedmý den, neboť v něm přestal konat veškeré své stvořitelské dílo.“[3]

Člověku od toho okamžiku přísluší zdokonalovat Boží dílo svou prací,[4] aniž by přitom zapomínal, že je rovněž stvořeným tvorem, že je plodem Boží lásky a že je volán ke konečné jednotě s Bohem. Odpočinek sedmého dne, který Bůh posvěcuje, má pro člověka hluboký význam: kromě toho, že je nutný, je také vhodnou příležitostí pro uznání Boha

jako tvůrce a Pána všeho stvořeného, je anticipací konečného odpočinku a radosti při vzkříšení.

Člověku, který by se nechal pohltit prací a opomíjel základ a smysl (cíl), od nějž se vše odvíjí a k němuž vše směřuje, hrozí, že „zapomene, že Bůh je Stvořitel, na němž vše závisí“.[5]

Činit vše k oslavě Boha – jednota života – znamená postavit život na pevný a smysluplný základ a nasměrovat ho k nadpřirozenému cíli, znamená odpočívat v Božím synovství uprostřed vlastní práce a proměňovat odpočinek ve službu Bohu a druhým.[6]

Najít pro práci a odpočinek správné místo

Práce je Boží dar a samotné stvoření je výzvou[7]: ve skutečnosti, že Bůh vyvolává k existenci svobodného tvora a tvoří ho z lásky, je skryto volání, na které je třeba odpovědět.

Práce je místem setkání stvořitelské svobody Boha se svobodou člověka, místem odpovědi, tedy kontemplace a modlitby proměněné ve skutky. Když stvořený tvor vidí ve všem kolem sebe – zvláště v druhých lidech a v sobě – Boží ruku, touží dovést vše k dokonalosti chtěné Bohem, a tím dojít vlastního naplnění.

Boží výzva pracovat vychází ze srdce Otce, který očekává od svých dětí spolupráci. Úsilí s touto spoluprací spojené má být pokorné a synovsky důvěrné, má být odpovědí z lásky a ne samostatnou snahou o dosažení vlastní slávy.

Na práci lze také aplikovat vyprávění našeho Otce o malém chlapci, který přiběhl ke skupině rybářů tahajících s obrovskou silou síť z moře: **chytil se svýma ručkama za provaz a začal tahat, zjevně nešikovně. Ti drsní rybáři, jistě ne moc jemní, se**

jistě dojali a dovolili tomu malému chlapci, aby jim pomáhal, neposílali ho pryč, ačkoliv jim spíše překážel.[8]

Bůh zná své tvory velmi dobře. Volá nás ke spolupráci, ale zároveň pamatuje na to, že naše přirozenost je slabá a křehká. Boží výzva pracovat se vztahuje i na odpočinek. Jak vyplývá z příběhu o stvoření, „střídání práce a odpočinku, vbudované do lidské přirozenosti, bylo chtěno samotným Bohem“.[9]

Potřeba odpočinku vychází zčásti z naší fyzické omezenosti. Přeceňování vlastních sil a špatně pochopený smysl služby může vést k újmě na zdraví, kterou Bůh nechce, a která může v posledku ovlivnit i ochotu mu sloužit. Přesto po nás Pán může někdy žádat větší vytíženost, může nás postavit do situací vyžadujících hrdinskou odpoutanost od vlastního zdraví, má-li být splněna jeho vůle.

Příkladem takové bezpodmínečné lásky je don Álvaro, který se vydal se čtyřiceti stupňovou horečkou shánět finance na stavbu Villy Tevere.

Avšak ze stejného důvodu – kvůli službě Bohu – je dobré věnovat potřebný čas i odpočinku. Náš otec často říkal: ***Považuji proto za vhodné připomenout vám, jak důležitý je odpočinek. Objeví-li se nemoc, přijmeme ji s radostí, jako by pocházela z Božích rukou; nemůžeme ji však vyvolávat vlastní nerozumností: jsme lidé a potřebujeme obnovovat své síly.***

[10]

Byla by škoda, kdyby nám ubývaly síly proto, že jsme neodpočívali, i když jsme mohli. Protože víme, že náležíme Bohu a ne sobě, neseme odpovědnost za své zdraví a za to, abychom byli schopní přinášet Bohu slávu.

Odpočinek je potřebný i z duchovního hlediska: „Odpočinek je něco *posvátného*, protože jde o způsob, jímž se člověk stahuje z někdy příliš náročného cyklu pozemských úkolů, aby si obnovil vědomí toho, že vše je dílem Božím.“[11]

Osvobodit se od náročných požadavků – termínů, projektů, rizik, nejistot – které po nás práce vyžaduje, usnadňuje zklidnění potřebné pro to, abychom přehodnotili svůj život a práci.

Umět se od těchto požadavků čas od času odpoutat od nás může někdy vyžadovat úkon odevzdanosti do Božích rukou, ale pomůže nám to zrelativizovat význam toho, co děláme, a přesvědčit se, „že vítězství lidského pokolení jsou znamením velikosti Boží a plodem jeho nevýslovného úradku“.[12]

Pracujeme z věrnosti, z lásky, aby Bůh mohl použít naši odevzdanost – a On ji použít chce –, aniž bychom si připisovali úspěchy: **nic neznamená ten, kdo sází, ani kdo zalévá, nýbrž Bůh, který dává vzrůst.**[13]

Přerušení obvyklé činnosti pomáhá uvědomit si nepoměr mezi naším přispěním a plody svatosti a apoštolátu z toho plynoucích.

Jsme-li objektivní a vycházíme-li z víry a ze vztahu k Pánu, zjistíme, že i vlastní úsilí, které do práce vkládáme, je darem od Boha, který nás podpírá, vede a podněcuje.

Profesionální práce – v laboratoři, v továrně, v dílně, na poli, v domácnosti – je osou svatosti a činností, která jistým způsobem strukturuje život, a neměla by proto pohlcovat jeho další, stejně důležité aspekty.

„Pokud po šesti dnech práce – pro mnoho lidí vlastně omezených na pět

– si lidé chtějí odpočinout a věnovat se více dalším stránkám svého života, odpovídá to autentické potřebě, která je v plném souladu s vizí poselství evangelia.“[14] Čas věnovaný rodině a přátelům, využitý pro prohlubování vědomostí, rozšiřování rozhledu a pěstování nerušeného vztahu s Pánem je rovněž výbornou příležitostí pro hledání svatosti tam, kde „denní starosti a úkoly mohou najít správnou perspektivu: hmotné věci, o něž se staráme, ustupují duchovním hodnotám; ve chvíli setkání a méně vynucené výměny vidíme pravou tvář lidí, s nimiž žijeme“.[15]

Odpočinek proto splňuje potřebu mít se na pozoru, zastavit se, změnit směr a postavit Boha do středu a hledat ho v druhých. Společné aktivity, rodinná procházka, chvíle modlitby, posezení s přáteli, duchovní obnova..., každý z těchto

příkladů je v souladu s touto potřebou a nese podstatné rysy smysluplného odpočinku.

Pro obnovení tělesných a duševních sil je nutná změna činnosti (odpočinek neznamená nedělat nic): věnovat se něčemu, co se od každodenních starostí bude lišit a zasadí je do jejich správného kontextu.

Zvlášť důležité je to tam, kde přemrštěná soutěživost, způsobená mnohdy touhou po vlastní slávě, má tendenci vést k pohlcování takového množství času a energie, že je obtížné věnovat se jiným povinnostem. Boží činnost je vzorem pro lidskou činnost. Jestliže si Bůh sedmého dne *odpočinul*, i člověk má *odpočívat* a dovolit druhým, zvláště těm nejpotřebnějším, aby si mohli *oddechnout*.[16]

„Nedělní odpočinek se tak stává „prorockým“ a potvrzuje nejen

absolutní prvenství Boží, ale také primát a důstojnost osoby s ohledem na nároky společenského a ekonomického života a v jistém smyslu předjímá „nová nebesa“ a „novou zemi“, v níž osvobození od otroctví potřebám bude konečné a úplné. Krátce, den Páně se tak stává v nejpravějším smyslu také dnem člověka.“[17]

Předzvěst zmrtvýchvstání

Naplněním Zjevení v Kristu nabývá práce a odpočinek plnějšího smyslu, protože je zasazena do dimenze spásy: odpočinek jako předzvěst zmrtvýchvstání představuje námahu práce ve světle sjednocení s Kristovým křížem.

„Můj Otec nepřestal pracovat...(Jan 5,17); Působí stvořitelskou mocí, a tím udržuje v bytí svět, který povolal k existenci z nicoty; působí spasitelnou mocí v srdcích lidí, které od počátku určil k *odpočinku* (Žid 4,1;

9–16) v sjednocení se sebou v *domě Otce* (Jan 14,2).“[18]

Tak jako v Kristu kříž a zmrtvýchvstání tvoří nerozlučnou jednotu, byť se jedná o dvě historicky po sobě jdoucí události, má i práce a odpočinek tvořit životní jednotu. Kromě střídání a změny činnosti, jíž je odpočinek vzhledem k práci, lze odpočívat v *Pánu*, v *Božím synovství*.

V této nové perspektivě je odpočinek jako synovská povinnost postaven naroveň práci, aniž by tím byla práce zbavena toho, co je na ní náročné a unavující. Je však odmítnut jiný, zcela odlišný druh únavy vyplývající z práce motivované pyšným hledáním vlastního sebepotvrzení jako nejvyššího cíle, či hledáním vlastních zájmů. Takovou únavu Bůh nechce: **Nadarmo časně vstáváte, dlouho vysedáváte a jíte chléb trápení, zatímco Bůh dopřává svému milému spánek.**[19]

Děti moje, odpočívejte v Božím synovství. Bůh je Otec plný něhy a nekonečné lásky. Nazývejte ho často Otcem a říkejte mu – o samotě – že ho máte rádi, že ho máte nesmírně rádi: že jste hrdí na to, že jste jeho děti, a že vás to posiluje.[20]

Síla pramenící z Božího synovství vede k obětavější práci, k většímu sebezáporu, k přijetí každodenního kříže v síle Ducha svatého, k neúnavnému plnění Boží vůle v práci; pomáhá pracovat bez oddychu, protože únava z práce dostává vykupitelskou hodnotu. Stojí za to vynaložit všechny své síly na to, co děláme, protože nejenže z toho vzejdou hmotné plody, ale je tím také přiváděn svět ke Kristu.

Pracujeme-li s takovýmto nasazením, pak naše snaha zúročit schopnosti přinese nadpřirozený pokoj a radost: **Správně, služebníku dobrý a věrný,**

**nad málem jsi byl věrný,
ustanovím tě nad mnohým; vejdi a
raduj se u svého pána.[21]** A
apoštolskou plodnost: **Správně,
služebníku dobrý, poněvadž jsi byl
věrný v docela malé věci, budeš
vládnout nad deseti městy.[22]**

Práce tedy „nemůže záležet jen ve
vnějším napínání lidských sil. Musí
ponechávat vnitřní prostor, v němž
se člověk, tím že se stává víc tím,
kým má z vůle Boží být, připravuje
na onen "odpočinek", který chystá
Pán svým služebníkům a přátelům“.
[23]

V pasáži evangelia o proměnění Páně
stojí, že **šest dní poté**, co oznámil své
umučení a smrt, **vzal s sebou Ježíš
Petra a Jakuba a jeho bratra Jana a
vyvedl je na vysokou horu, kde byli
sami. A byl proměněn před jejich
očima.[24]** Svatý Tomáš (Akvinský) v
komentáři k této pasáži spojuje
sedmý den, kdy si Bůh odpočinul od

tvoření, se sedmým dnem – šest dní poté – kdy se Pán ukázal svým učedníkům, aby jim dal závdavek svého slavného zmrtvýchvstání, aby se nedívali jen na zem, ale hleděli vzhůru.[25] Tři učedníci v údivu nad slávou, již byli svědky, a nad zpřítomněním cíle, k němuž byli povoláni, vyjadřují radost z toho, že odpočívají v Pánu a s Pánem: **Je dobré, že jsme zde; chceš-li, udělám tu tři stany**[26] – říká Petr – a přitom zakouší již předem nebeskou radost a pokoj. Tato chvíle sice ještě neměla být trvalá, ale světlo a pokoj obdržený na hoře Tábor se pro ně stane posilou na cestě vedoucí přes kříž ke vzkříšení.

I my můžeme nalézt odpočinek v dětské odevzdanosti: zakusit pokoj a klid plynoucí z vědomí, že nad únavou, obtížemi a starostmi spojenými s naší pozemskou činností, stojí věčný a všemohoucí Otec, který nás podepírá. Pracovat s myšlenkou

na věčnost nám pomůže vyvarovat se zbytečných starostí a neužitečných obav a jakoukoliv činnost oživí touhou hledět už provždy na Kristovu tvář.

Posvěcovat odpočinek a zvláště pak neděli – předobraz křesťanského odpočinku, který je oslavou Pánova zmrtvýchvstání – pomáhá odhalit smysl věčnosti a přispívá k obnově naděje: „Neděle symbolisuje tento skutečně jedinečný den, který bude následovat po přítomném čase, den bez konce, který nepozná ani jitra ani večera, nepomíjející věk, který nikdy nezestárne; neděle je nepřestávající předpověď života bez konce, která obnovuje naději křesťanů a povzbuzuje je na jejich pouti.“[\[27\]](#)

Posvěcovat odpočinek a zábavu

První křesťané žili svou vírou v hédonistickém a pohanském prostředí. Od prvního okamžiku jim

bylo jasné, že následování Krista se neslučuje se zvráceným, odlidštěným způsobem *odpočinku a zábavy*.

Svatý Augustin o tomto druhu zábavy v jedné homilii řekl:

„Odmítni tam jít, potlač v srdci pomíjivou žádostivost a buď silný a vytrvalý.“[28] To, že se v dnešním novopohanském prostředí tyto hlučné projevy duchovní bídy opakují, není nijak překvapující.

Je třeba z „forem kultury a zábavy, které společnost nabízí, vybírat ty, které se nejvíce drží v poslušnosti pravidel evangelia“.[29]

Nejde o to držet se v nějakém uzavřeném prostředí. Je třeba být iniciativní, odvážný, doopravdy milovat duše a snažit se předávat svému okolí křesťanskou radost a křesťanský smysl odpočinku. Jak nám připomínal don Álvaro, každého z nás se týká důležitá povinnost vytvářet místa, *kde bude ve*

společenských vztazích, v zábavě a ve využívání volného času převládat křesťanský duch. [30]

Ježíš, Marie a Josef nám ukazují, že v rodinném životě se najde čas na odpočinek i na zábavu: **Každý rok chodívali jeho rodiče o**

velikonočních svátcích do

Jeruzaléma.[31] Rodina jako

duchovní prostor je školou

odpočinku, při němž má člověk

myslet i na druhé. Proto je dobré

plánovat pečlivě dovolenou a

prázdniny, využívat čas odpočinku

pro to, abychom byli s dětmi,

abychom je lépe poznali, mohli si s

nimi povídat a hrát.

Měli bychom si umět udělat čas na

rodinnou zábavu a nesahat po

laciném řešení spočívajícím v tom, že

posadíme děti před televizi nebo je

necháme samotné na internetu. V

souvislosti s tím je důležité vybírat

dětem zajímavé pořady a dívat se na

ně s nimi, naučit je rozumně zacházet s počítačem, aby věděly, na co ho mají používat, tj. především jako pracovní pomůcku.

Evangelium sv. Lukáše také ukazuje malého Ježíše, který veden Duchem svatým využívá návštěvu Jeruzaléma o velikonočních svátcích k tomu, aby tam učil lid: **Všichni, kteří ho slyšeli, divili se rozumnosti jeho odpovědí.**[\[32\]](#)

Odpočinek neznamená přerušení apoštolské činnosti. Přináší naopak nové možnosti a příležitosti k prohloubení přátelství a k seznámení se s lidmi a s prostředími, které potřebují Kristovo světlo.

2. vatikánský koncil k této nádherné činnosti vybízí všechny křesťany: měli by „spolupracovat na tom, aby kolektivní kulturní projevy a podniky, které jsou naší době vlastní, byly proniknuty lidským a křesťanským duchem“.[\[33\]](#)

Církev potřebuje lidi s laickou mentalitou, kteří by pracovali na tomto poli nové evangelizace. *Je naléhavé znovu pokřesťanštit slavnosti a lidové zvyky. – Je naléhavé vyhnout se tomu, aby veřejná představení byla buď dětinská, nebo pohanská. Pros Pána, aby byli lidé pracující v tomto naléhavém díle, které můžeme nazvat „apoštolátem zábavy“.* [34]

F. J. López Díaz

C. Ruiz Montoya

.....

[1] Jan Pavel II., enc. *Laborem exercens*, 14–IX–1981, č. 25.

[2] Tamtéž.

[3] Gen 2,1–3.

[4] Srov. Katechismus katolické církve, č. 307.

[5] Jan Pavel II, enc. *Dies Domini*, 31-V-1998, č. 65.

[6] *A solascon Dios*, č. 29.

[7] Srov. Katechismus katolické církve, č. 2566.

[8] *Boží přátelé*, č. 14.

[9] Jan Pavel II., enc. *Dies Domini*, 31-V-1998, č. 65.

[10] *Náš otec*, *Dopis* z 15-X-1948, č. 14.

[11] Jan Pavel II., enc. *Dies Domini*, 31-V-1998, č. 65.

[12] Jan Pavel II., enc. *Laborem exercens*, 14-IX-1981, č. 25.

[13] 1 Kor 3,7.

[14] Jan Pavel II., enc. *Dies Domini*, 31–V–1998, č. 67.

[15] Tamtéž.

[16] Srov. Katechismus katolické církve, č. 2172.

[17] Jan Pavel II., enc. *Dies Domini*, 31–V–1998, č. 68.

[18] Jan Pavel II., enc. *Laborem exercens*, 14–IX–1981, č. 25.

[19] Žl 127,2.

[20] *A solas con Dios*, č. 221.

[21] Mt 25, 21 a 23.

[22] Lk 19,17.

[23] Jan Pavel II., enc. *Laborem exercens*, 14–IX–1981, č. 25.

[24] Mt 17, 1–4.

[25] Srov. sv. Tomáš, *In Matth. Ev.*, XVII, 1.

[26] Mt 17,4.

[27] Srov. Jan Pavel II., enc. *Dies Domini*, 31–V–1998, č. 26.

[28] Sv. Augustin, *Sermo* 88, 17.

[29] Jan Pavel II., enc. *Laborem exercens*, 14–IX–1981, č. 68.

[30] Don Álvaro, *Cartas de Familia* (1), č. 386.

[31] Lk 2,41.

[32] Lk 2,47.

[33] 2. vatikánský koncil, past. konst. *Gaudium et spes*, č. 61.

[34] *Cesta*, č. 975.

.....